

Malmö högskola

Lärarytbildningen
Lek Fritid Hälsa

Examensarbete

10 poäng

Flickors roll i klassrummet

Girls act in the classroom

Veronica Lindström

Katarina Schönberg

Lärarexamen 140 poäng
Barndoms- och ungdomsvetenskap
Höstterminen 2005

Examinator: Håkan Jönsson

Handledare: Anna Sandell

Abstract

Titel: Flickors roll i klassrummet.

Författare: Veronica Lindström och Katarina Schönberg.

Vi fick iden att skriva om flickors roll i klassrummet då vi båda har ett genuint intresse för genusfrågor. I dagens samhälle diskuteras det mycket om jämställdhet mellan kvinnor och män. Det ska även eftersträvas i skolan, enligt Lpo 94 ska läraren verka för jämställdhet.

Vårt syfte är att undersöka flickors roll i klassrummet idag och jämföra med den tidigare forskning som beskriver pojkar som aktiva och flickor som passiva.

Vi anser att det är yrkesrelevant för oss som fritidspedagoger att synliggöra flickors roll i klassrummet eftersom föreställningar om flickor som tysta och pojkar som aktiva kan ha förändrats. Vi ställer oss då frågorna Hur ser flickors roll ut i klassrummet? Hur synliggör sig flickor i klassrummet? Hur ser flickors aktivitet ut i klassrummet? Hur ser samspelet ut mellan flickorna i klassrummet? På vilket sätt gestaltar flickorna sin könsrollsidentitet?

I vår undersökning har vi kommit fram till att flickors roll i klassrummet består av relationsskapande. Genom observationer kom vi fram till att det har skett en förändring av flickornas roll i klassrummet jämfört med tidigare forskning.

Nyckelord: flickor, klassrum, könsroll, vännadyder

Förord

Vi vill tacka alla de barn som har ställt upp för oss under våra observationer, med sina skojiga kommentarer och sitt förtroende för oss. Vi vill även skänka en tanke åt den skola och personal där vi kom att göra vår studie. Vi blev uppbackade och stöttade redan från första dagen då vi satte foten på skolan.

Vi tackar våra respektive som stått ut med oss under skrivandet av denna uppsats. Då vi inte var lätta att umgås med under denna tid, tack för att ni trodde på oss.

”Det löser sig!”

Veronica Lindström
Katarina Schönberg

Malmö 2005-12-14

Innehållsförteckning

1. Introduktion	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Syfte	10
2. Kunskapsbakgrund	10
2.1 Flickor i skolan	11
2.1.1 Kort historia och tidigare forskning	11
2.1.2 Skolan idag	11
2.2 Skapandet av könsrollsidentitet	13
2.2.1 Könsidentitet	13
2.2.2 Könsroller	14
2.2.3 Modellinläring	14
2.3 Flickor som relationsskapare	15
2.4 Avslutande diskussion på kunskapsbakgrund	17
2.5 Centrala begrepp	17
3. Problemprecisering	18
4. Metodbeskrivning	18
4.1 Metodval	18
4.1.1 Öppna aktiv observation	19
4.2 Urval	20
4.3 Genomförande	21
4.4 Forskningsetiska överväganden	22
4.5 Validitet och reliabilitet	23
4.6 Analysbeskrivning	24
5. Resultat	24
5.1 Flickor i skolan	24
5.2 Könsrollsidentitet	26
5.3 Flickor som relationsskapare	27
5.4 Slutsatser	30
6. Diskussioner	31
6.1 Nya tankar och frågeställningar	33
Referenslitteratur	35

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Våra egna erfarenheter säger oss att flickor inte är lika aktiva i klassrummet som pojkar, vilket inte alltid behöver betyda att flickorna inte väljer att höras och synas. Det är vanligt att flickor synliggör sig själva genom att viska och fnittra. Då är det oftast läraren som påpekar deras aktivitet. Kan det vara läraren som i sitt agerande som är orsak till att flickor tystas ned? Flickor får mycket uppmärksamhet för vad de är, inte för vad de gör och kan, enligt Tallberg Broman (2002). Möjligen är det inte de aktiva pojkarna som är problemet till mindre aktiva flickor i klassrummet, utan flickornas egna föreställningar om hur en flicka ska vara. En aspekt av detta kan vara flickornas agerande och försök till att följa de könsroller som finns uppsatta i samhället. Detta kan ha som följd att flickorna väljer att vara mindre aktiva.

I Läroplanen står det att vi i skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt (Läraryrket, 2001).

Tidigare forskning beskriver att i klassrumssituationer upplevdes pojkarna som de som hördes och syntes mest, även de pojkar som ansågs vara tystlåtna. Däremot såg flickornas roll annorlunda ut, de ansågs vara en relativt anonym grupp (Öhrn, 1990). Enligt Wernerson (1977) berodde flickornas anonymitet på en mer passiv roll medan pojkarnas roll var mer aktiv. Flickorna ansågs vara mer motiverade men pojkarna upplevdes som mer intressanta. Enligt en undersökning gjord av Cwejman och Furst (1991) på Göteborgs Universitet, beskriver flickorna själva pojkarnas roll som dominant och att pojkarna tillåts att dominera i större utsträckning i klassrummet, då deras allmänna bråkighet anses ha en biologisk förklaring. Vi anser inte att ovanstående forskning gäller idag då vi under vår verksamhetsförlagda tid sett en annan bild av flickorna som mer aktiva i klassrummet. Vi anser även att lärare idag ger lika utrymme för flickor och pojkar att vara aktiva, vilket kan vara ett resultat av att vi är medvetna om hur vi ska arbeta med könsroller i skolan.

1.2 Syfte

Det är genom könssocialisation vi skapas och skapar genus. De förväntningar och föreställningar samhället har om könsroller, skapar en norm för vad som är kvinnligt respektive manligt. Utifrån detta skapar flickor sin roll och det är den roll vi ska undersöka i klassrummet. Vårt syfte blir då att undersöka flickors roll i klassrummet idag och jämföra med den tidigare forskning som beskriver pojkar som aktiva och flickor som passiva.

2 Kunskapsbakgrund

Vi har under vår utbildning till fritidspedagoger ofta blivit påmind om hur vi som pedagoger måste uppmärksamma barns individuella olikheter och utgå från dem. Barn har med sig ett bagage av erfarenheter därför kan vi som pedagoger inte behandla alla lika trots att man ofta har det i tanken att det ska vara rättvist. Hur ser flickornas roll ut i klassrummet? För att få reda på detta måste vi först se på vad det är som gör flickor till just flickor, samt att se på vad det är som påverkar flickor att vara och bete sig på ett visst sätt. Många gånger jämförs flickor och pojkars beteende ur ett biologiskt perspektiv. Vi anser dock att det måste finnas en annan förklaring till att föreställningarna särskiljer flickorna och pojkarnas beteende utifrån djupt satta normer. Vad är det som gör en flicka till just en flicka förutom det biologiska?

"Vad vi uppfattar som manligt och kvinnligt är heller inte entydigt. Män kan ha "kvinnliga" drag utan att vi därför uppfattar dem som omanliga, och kvinnor kan ha "manliga" drag utan att det skapar tvivel om deras femininet [...]"

Vidare är "manlighet" och "kvinnlighet" något som förändrar sig genom historien. Det gäller inte bara våra normer för vad som är manligt och kvinnligt [...]"

"Vi lever i en tid då både familjstruktur och förhållandet mellan könen befinner sig under drastisk förändring" (Bjerrum Nielsen och Rudberg, 1991)

2.1 Flickor i skolan

2.1.1 Kort historia och tidigare forskning

Förr inrättade man endast skolor för män och långt senare uppkom flickskolan som var ideell och sköttes enbart av lärarinnor. Flickorna hade i sin utbildning olik kursplan och timplan än pojkarna. De uppfostrades till att bli kvinnor som kunde läsa, skriva och allt om hemmets sysslor (Tallberg Broman, 2002). Uppfostringsexperterna uttalade sig på 60-talet om nödvändigheten av att anpassa både mål och medel i uppfostran av de båda könen och att könsskillnaderna skulle betraktas som naturliga och önskvärda för att upprätthålla samhällsordningen (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

Enligt tidigare forskning hade pojkarna större inflytande över klassrumsskeendet. Pojkarna var mer individuella och aktiva, medan flickorna ansågs vara en anonym grupp (Öhrn, 1990). En förklaring till detta kan vara att i lågstadiet placerades många gånger de små, tysta flickorna bredvid de bullriga pojkarna för att hjälpa läraren med ordningen (Eidem, 1991). Även Öhrn (2002) skriver att flickorna tar och tilldelas uppgiften att hålla samman lektionerna. Flickorna själva anser sig vara duktigare och mer ansvarstagande än pojkarna. Eidem (1991) skriver att flickor är mer relationsorienterade och lever i en intimsfär. Flickorna visar det bland annat genom deras tystnad eller privata väninnesamtal och underordnade position i klassrummet. Pojkarna är mer prestationsinriktade och därför hörs de och syns de mer. Det håller Wernersson (1977) med om, vilket bland annat visar sig genom att pojkarna är ”störande”.

2.1.2 Skolan idag

Flickor och pojkar utgör separata grupper i klassrummet med avseende på placering och interaktion menar Öhrn (1990). Studier på låg- och mellanstadiet visar att eleverna sällan väljer en arbetskamrat av det motsatta könet. Björnsson (050901) skriver i sin artikel ”Kön är viktigare än klass för prestationen i skolan” i DN att bilden av könsmonster i klassrummet har tidigare dominerats av pojkarna och att flickorna har varit mer tystlåtna och haft mindre lärarkontakt än pojkarna. Vidare skriver Björnsson att, numera tar flickorna plats på ett annat sätt i klassrummet än vad de gjort tidigare. Flickornas könsidentitet tycks ha förändrats och anpassats. På grund av uppmuntran av

samhället har de delvis brutit ny mark och breddat sin könsidentitet något som inte på samma sätt har gällt pojkarna. Björnssons rapport och artikel vållade debatt bland annat på Malmö Högskola. Kommentarer där visar att pedagoger inte riktigt har en samstämmig syn. Somliga anser att tjejer hörs och märks mycket mer idag medan andra menar att det inte alls skett så stor förändring, utan att det mer var pedagogernas förhållningssätt (Smitt, 2005). Även att ställa frågor orsakar problem då man ställer enklare frågor till flickor medan frågor till pojkarna är av sådan art som kräver svårare och mer utvecklande svar. Det är ett stort fel att förutsätta och ta förgivet att flickor är på ett sätt och pojkar på ett annat och att dela in dem i förutbestämda fack (Orban, 2005). Olika behandling av elever av olika kön från lärarens sida färgas av hennes eller hans föreställningar om könsskillnadernas och könsrollernas karaktär oavsett om behandlingen är en medveten eller omedveten reaktion på handlingar (Wernersson, 1977). Flickor tillskrivs och tar gärna rollen som hjälpfröknar enligt Tallberg Broman (2002). De beskrivs ofta som duktiga och flitiga samt mer ansvarstagande och tillsamma. Läraren uppfattar det naturligt att flickorna hjälper dem som behöver hjälp men även pojkarna. Flickorna blir personalens stödgrupp.

Det är inte svårt att upptäcka de gemensamma drag som synliggörs i klassrummet mellan flickgrupperna. De har en speciell kommunikations- och intresseorientering riktad mot väninnor, relationer och deras obehag inför offentliga presentationer (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991). För flickor betyder skolan att vara med kompisar och att träffa nya kompisar för att göra nya jämförelser. Vad som händer mellan varje lektion är avgörande för att flickor ska vilja gå i skolan (Berggren, 2001). Flickor tycker om att samarbeta. Om de kan välja, arbetar de gärna tillsammans och löser helst uppgifter tillsammans. De tycker om att prata om personliga saker och de har en förmåga att blanda arbete med småprat. Samt att de riktar personlig uppmärksamhet mot varandra (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

2.2 Skapandet av könsidentitet och könsroller

2.2.1 Könsidentitet

I vår västerländska kultur lär barn sig tidigt att urskilja vad som är kvinnligt respektive manligt. Barn lär sig att observera sina föräldrar och de lär sig hur man ska uppföra sig kvinnligt respektive manligt. Men det börjar långt tidigare än så, innan barn har fått förståelse och identifierat sig med det gemensamma könet. Den första frågan som ställs av föräldrarna när barnet är fött är om det blev en pojke eller en flicka. Redan när barnet är mycket litet kläds de i blått respektive rosa. Genom att titta på utbudet av leksaker görs det även där skillnader. Men eftersom små barn inte själva kan köpa sina leksaker är det föräldrarna som påverkar barnen och förutom klädval påverkar de även valet av leksaker. Det kan då komma ett gillande leende från föräldrarna när de ser sin flicka leka med dockor och barnet uppmärksammar detta leende som en belöning för sitt beteende (Evenshaug & Hallen, 2001).

Det första steget till att utveckla en könsidentitet är när barnet kan skilja mellan pojke och flicka och sedan placera sig själv i ett av facken. Ett antagande utifrån det kognitiva utvecklingspsykologiska perspektivet är att barnet självt strävar efter att tolka, förstå och strukturera den omgivande världen. Barnet har därmed en aktiv roll i utvecklande av en könsidentitet (Öhrn, 1990). Enligt Piaget har barn ett medfött behov av att anpassa sig till sin omgivning för att finna inre balans (Evenshaug & Hallen, 2001).

Idag har vi en annan syn på barnet som en självständig individ som är med och påverkar sin egen utveckling. Barnet intar en aktiv roll i sitt skapande av sin könsidentitet. När barnet har identifierat sig ur ett könsperspektiv, kommer barnet att uppmärksamma handlingar, egenskaper och värderingar som är kopplade till det könet och upplever det positivt att bete sig som detta kön (Evenshaug & Hallen, 2001). Genom att barn observerar vuxna och identifierar sig med de kön som barnet tillhör, imiterar barn de egenskaper och handlingar de ser. Enligt Banduras (Stainton Rogers & Stainton Rogers, 2002) ide om observationsinlärning är en stor del av människans inlärning beroende av observation och imitation.

2.2.2 Könsroller

Könsidentitet handlar om den uppfattning och de upplevelser barn har av sitt biologiska kön. Däremot innebär könsroller de sociala krav som finns i samhället enligt Evenshaug och Hallen (2001). Under 1970-talet utvecklades begreppet könsroller. Det angav att kön var något inlärt och som alltså var föränderligt (Tallberg Broman, 2002). Så snart en könsidentitet är fast etablerad menar Evenshaug och Hallen (2001) att barn letar efter regler för vad som är kvinnligt och manligt. De har redan en uppfattning av vad som är kvinnligt och manligt och kan ha föreställningar om att flickor tycker om att leka med dockor och pojkar med bilar. De kan ha klara åsikter om att flickor är de som bär kjol och har långt hår. De normer flickor och pojkar har, blir senare mer flexibla under de tidiga skolåren. I de tidiga tonåren sker det en förstärkning av kön och könsroller och vikten av att anpassa sig enligt könsrollerna blir åter en norm. Den könsrollsuppfostran barn får under uppväxten tillägnas vissa normer som mer eller mindre bestämmer vårt beteende och våra handlingar (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

2.2.3 Modellinläring

Vuxna har ofta en medveten förebild och någon de ser upp till och beundrar, så har även barn. De så kallade modellerna har ett stort inflytande över barns uppfattning av könsroller och kan med sina uppfattningar påverka barnet att själva uppfylla medvetet eller omedvetet samhällets könsnormer. Enligt Banduras (Stainton Rogers & Stainton Rogers, 2002) observationsinläring handlar inläring av att imitera men det handlar också om internaliseringsprocesser som omfattar sociala erfarenheter.

Internaliseringsprocesser handlar om att barn lär sig följa inte bara sin kultur, sitt samhälles och sin familjs regler utan de blir även en del av dem. Vidare beskriver Stainton Rogers & Stainton Rogers hur föräldrarna blir de som är lättillgängliga modeller att imitera vilket Bandura beskriver som modellinläring. I dagens samhälle har barn och tonåringar inte enbart föräldrar och släkt som modeller utan de har även den stora tillgången till alternativa rollmodeller som numera finns inom media och TV. Men barn fungerar också som modeller för varandra. En ny elev lär sig snabbt vad som gäller i en viss klass genom att observera sina kamraters beteende (Evenshaug & Hallen, 2001). Det upplever man ofta som pedagog i skolan hur det finns "bästisar" eller hela gäng som imiterar varandra genom att bära exempelvis likadana kläder för att visa sin tillhörighet eller status. Barn väljer i större utsträckning modeller efter samma kön men de tenderar även att imitera de rollmodeller som anser liknar dem själva.

Modellinlärningen handlar inte bara om att kopiera, utan den inbegriper även högre kognitiva processer vilket gör att barn är väldigt selektiva i sina val av modeller (Stainton Rogers & Stainton Rogers, 2002).

2.3 Flickor som relationsskapare

En viktig förutsättning för att vänskap ska uppstå barn emellan är att barnet upplever likheter med de vänner som de väljer. Barn väljer oftast vänner i samma ålder och av samma kön som de själva för att få en känsla av gemenskap. Krav på att vänskap ska bygga på likheter är viktigt i åldern 9-12 år (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

Undersökningar visar att kamratskap mellan könen är ovanliga speciellt i de lägre årskurserna De jämnåriga har ett behov och krav på konformitet i attityder och beteende som finns i ungdomsgruppen. Ungdomar vill gärna vara som de andra.

Konformitettrycket från gruppen kan upplevas mycket starkt och under den tidiga ungdomen verkar det som om beteendet är starkast bland flickor (Wernersson, 1977).

Under ungdomstiden är det viktigt att gruppera sig med jämnåriga för att få sina behov av bekräftelse och tillhörighet uppfyllda. Gruppen eller gänget ger de unga en identitet och status (Evenshaug & Hallen, 2001). Enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) skapar bra förhållande till jämnåriga ett minskat behov av att få de vuxnas godkännande. Detta förhållande leder i de flesta fall till utveckling mot självständighet. I en sådan grupp med konformitet ställs det ofta krav på lydnad och lojalitet beträffande vissa normer och regler. Dessa normer och regler syftar till att skilja ut gruppmedlemmarna från andra (Evenshaug & Hallen, 2001). Flickorna framstår mer som en grupp eller smågrupper. De relaterar ofta till andra flickor och parbildningar uppstår som mycket väl kan orsaka komplicerade gruppsykologiska samspel. Pojkarna beskrivs däremot formas på ett mer individualiserande sätt (Tallberg Broman, 2002). Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) beskriver flickgrupper som ett nätverk av intima relationer och enligt Lalander och Johansson (2002) förknippas det intima i allmänhet med det kvinnliga. Det menar även Evenshaug och Hallen (2001) som beskriver ungdomstiden som sökandet av en identitet och att vänskapen har stor betydelse för identiteten. De väljer gärna en bästis som de talar öppet med och som de delar sina

innersta känslor med. Denna vänskap bygger på närhet och intimitet som är ömsesidigt begränsad till en bästa vän.

Flickorna organiserar sig i så kallade väninnadyader. Enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) är denna allians av väninnadyader något som signaleras genom direkt kroppskontakt: man håller om varandra, håller varandra i handen och flätar varandras hår. De betonar sin likhet genom att till exempel komma i samma kläder och frisyr eller att under dagens lopp byta och låna saker av varandra.

De här dyadbildningarna har ett symboliskt värde och stärker inte bara varje individ utan hela gruppen. Symbolerna tydliggör gruppens identitet och uttrycker vad gruppen är. Symbolerna blir något varje gruppmedlem bär för att visa på de sociala band som finns mellan medlemmarna. Det behöver dock inte vara synliga tecken på samhörighet som likadana kläder, utan även genom blinkningar och gester som kan visa på en enhet. Viktigt är att endast gemenskapstecknen uttrycker gruppens medlemmar om deras likheter (Lalander & Johansson, 2002). Vidare beskriver Lalander och Johansson (2002) hur svårt det kan vara för en utomstående att förstå koderna i gruppen och som ny elev tar det tid att lära sig de koder som finns i klassrummets gruppbildningar. Det handlar om att skapa en "vi" och "de" känsla för fortsatt gemenskap.

Den typiska företeelsen kallas för "klick" eller "kotteri" enligt Evenshaug och Hallen (2001). En "klick" är en sammansvetsad liten grupp med medlemmar som är exklusiv, intim och selektiv. De delar hemligheter, önskningar, problem, intressen och går oftast på samma skola. Medlemmarna i "klicken" har oftast en speciell klädstil, ett språk och ett beteende som skiljer dem från andra ungdomar. I "klicken" skapas känslan av tillhörighet och gemenskap som kan liknas vid symbolisk gruppbildning och precis som väninnadyader är den vanligast bland flickor i puberteten. Gemensamt för Klick, kotteri, grupp och dyad är att det hjälper ungdomar att skapa sig en identitet (Evenshaug & Hallen 2001).

2.4 Avslutande diskussion på kunskapsbakgrund

De könsroller som är direkt påverkade av samhället införlivas tidigt i flickornas uppväxt då de söker sin könsidentitet. Flickor uppmärksammar redan vid två, tre års ålder att det finns flickor och pojkar, män och kvinnor genom att jämföra sig själva med dessa två kategorier av manligt och kvinnligt. Efter könsidentitetens införlivande påbörjar barnens föreställningar om könsroller enligt den sociala inlärningsteorin. Då det är föräldrarnas värderingar och beteende som påverkar barnen då de förstärker barnens könsroller genom att säga hur flickor och pojkar ska bete sig. Dock är inte barnen passiva under tillägnet av könsidentitet och könsroller utan detta är en aktiv process (Evenshaug & Hallen, 2001). Vi menar då att flickorna själva söker likheter utifrån sin könsidentitet med vad som är kvinnligt och försöker förstärka sin kvinnlighet genom att anpassa sig till de kvinnliga normer som finns i samhället.

Att studera flickors roll i klassrummet är relevant för oss pedagoger då vi aktivt ska arbeta med jämställdhet i skolan, enligt Lpo 94. Vi måste vara medvetna om vårt sätt att agera då det är vi vuxna som är förebilder och påverkar våra elever i skolan. I Lpo 94, betonas jämställdhet som en värdegrund. Att arbeta med jämställdhetsfrågor inom skolan framställs av skolmyndigheten som en pedagogisk fråga, där den enskilde pedagogen har ett professionellt ansvar att kunna hantera det området (Tallberg Broman, 2002).

2.5 Centrala begrepp

Olika begrepp används inom könsforskning, dels begreppet könsroll som utvecklades under 1950-talet. Själva begreppet könsroll anger att kön är något som är inlärt och som då alltså är föränderligt. Det är inte bara natur utan även kultur. Det andra begrepp som används är genus, detta begrepp började användas inom den anglosaxiska kvinnoforskningen på 1970-talet. Begreppet genus har stora likheter med begreppet könsroll. Genus anger att kön är ett resultat av uppfostran, idéer samt föreställningar. Dessutom i begreppet genus ingår en maktdimension som markerar dominans samt underordningsmönster mellan de båda könen (Tallberg Broman, 2002).

3. Problemprecisering

Det problemområdet vi ska undersöka innefattar tidigare forskning där pojkarna beskrivs som individuella och aktiva och flickorna som en mer anonym grupp (Öhrn, 1990). Vi upplever att tidigare forskning inte stämmer överens med våra egna erfarenheter, då vi har sett en annan bild ute på fältet. Vi har även ett ansvar gentemot vår egen yrkesrelevans att arbeta aktivt med jämställdhet i skolan. Vårt syfte är att undersöka flickors roll i klassrummet idag och jämföra med den tidigare forskning som beskriver pojkar som aktiva och flickor som passiva. För att kunna besvara vår huvudfråga -Hur ser flickors roll ut i klassrummet? Har vi med hjälp av underfrågor preciserat ordet roll som beskriver hur flickor synliggör sig, hur aktiviteten ser ut samt hur samspelet ser ut flickor emellan. Vi har även tittat på hur flickorna gestaltar sin könsrollsidentitet. Då begreppet roll är komplext och mångsidigt och omfattar en rad olika perspektiv måste vi gå på djupet för att kunna förstå flickornas roll i klassrummet.

4. Metodbeskrivning

4.1 Metodval

Vi valde att använda oss av observationer som kvalitativ metod. En observation är en studie av människor i syfte att se vilka situationer de naturligt möts i samt att se hur de brukar uppföra sig i sådana situationer. Observationer ger oss som forskare en möjlighet att se det sociala samspelet mellan eleverna i klassrummet (Repstad, 1999). Valet av observation var det mest självklara eftersom vi ska undersöka flickors aktivitet, samspel och hur de synliggör sig i klassrummet, samt om de tillägnas könsrollsidentitet. Det är möjligt att intervjuer och enkäter hade gett oss mer empiri men vi valde att inte använda oss av vare sig intervjuer eller enkäter. Då vi ville se vad som skedde i klassrumsmiljön var observation den metod som skulle vara effektivast. Användandet av enkäter skulle vara för tidskrävande samt en kostnadsfråga (Trost, 2001).

Vi valde att använda oss av observationer med låg grad av struktur, då vi ville inhämta så mycket information av barnen som möjligt utifrån vårt problemområde. Vi använde oss även av så kallad direkt observationer, med det menas att det som skedde i klassrummet skulle ha skett vare sig om vi var där eller inte. Vi använde oss då av löpande anteckningar med eller utan passiv observatör (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002).

4.1.1 Öppen och aktiv observation

När vi studerade klassen gjorde vi en så kallad öppen observation då vi berättade vad vi skulle göra, dock så gick vi inte in på några detaljer om vad vi skulle titta efter samt att vi berättade inte våra frågeställningar (Repstad, 1999). Vi ville inte gå in på några detaljer då detta kunde ha hämmat eller påverka aktörerna negativt. Vi ville inte att läraren eller eleverna skulle känna någon press under den tid som vi var där och observerade. Dessutom är barn nyfikna av naturen och kommer med en rad olika frågor. Valet av att göra en öppen observation har att göra med det ansvar vi har som forskare då vi ska observera barn 15 år.

Vi använde oss av deltagande eller så kallad aktiv observation. Med det menar vi att vi deltog med barnen i deras vardagsmiljö i skolan. Vi är aldrig enbart forskare i förhållande till aktörerna samt att aktörerna inte bara är forskningsobjekt. Det handlar om relationer där forskare och aktörer samspelar med varandra. Det gällde för oss att hitta en bra nivå att ligga på när vi observerade. Vi var tvungna att tänka på att inte vara för deltagande men inte att vara för passiva heller vi fick gå efter vår känsla och lista ut när det var dags för oss att dra oss undan.

Enligt Repstad (1999) kan en metod inom observation vara att använda sig av korta enkla anteckningar när man observerar. Just denna metod använde vi oss av när vi studerade barnen. Ibland när en av oss var i ett samtal med barnen satt den andra som passiv observatör och antecknade istället. Att använda bandspelare skulle ha varit en bra metod, men aktörerna hade då kunnat känna sig hämmade av att ha en bandspelare liggandes framför sig. Dessutom skulle det ha varit svårt med röstupptagningen då vi gjorde observationer och inte intervjuer.

Vi var aktsamma med vad vi frågade om och vi påverkade inte barnen med vad vi tyckte och tänkte, vi fungerade mer som lyssnande ”samtalskompisar”. Vi intog en roll som lärling och på så sätt fick vi god kontakt med eleverna vilket gynnade vår studie på ett fördelaktigt sätt. Det gäller att hitta en bra balans i det sociala samspelet mellan observatör och aktör. Då måste vi tänka på att inte bli alltför kontroversiell eller att inte heller ta parti för någon. Men även om man valt att observera så måste man vara medveten om att det kan inträffa oförutsedda händelser som kan påverka resultatet (Patel & Tebelius, 1987).

4.2 Urval

Vi tog kontakt med rektorn på en låg- och mellanstadieskola där Katarina hade kontakter. Rektorn var mycket positiv till vår studie så vi gick vidare och pratade med läraren för den klass som vi kom att studera. Även läraren var positiv samt eleverna när de fick reda på att vi skulle komma och vara med i deras klass.

Vår undersökningsgrupp bestod av flickor i en femte klass. Skolan ligger i en stad i Skåne. I staden är antalet nysvenska lågt men av de som finns är merparten invandring från norden. Skolan är en liten gemytlig skola som omfattar årskurserna förskoleklass till femteklass. På skolan finns det varken gymnastiksalar, slöjdsalar eller musiksalar utan detta får eleverna ha på en annan skola. Skolan har två fritidshemlokaler som används flitigt samt en ateljéskrubb.

Den klass vi kom att observera var antalet elever 24 med hälften flickor och hälften pojkar. Åldern på barnen var 11-12 år. Alla barnen i klassen är av svenskt ursprung. Samt har svenska som modersmål.

Personalen i klassen består av en klasslärare samt en fritidspedagog på vissa av timmarna. Engelska samt So har de tillsammans med klass fyra klasslärare. Gymnastik, slöjd och musik har de på en annan skola. De flickor vi ska observera består av: Melissa, Maria, Karin, Maja, Anna, Lina, Sofia, Tina, Johanna, Fredrika, Emma och

Nina. Två pojkar vid namn Konrad och Kalle kommer att figurera i studien. Namnen i studien är fingerade.

4.3 Genomförande

Samma dag som beskedet kom att vi var välkomna att studera femteklassen så skrev vi ett informationsbrev till föräldrarna enligt informationskravet. I brevet stod det vilka vi var och vad vi skulle göra ute på skolan. Brevet korrekturlästes och godkändes av rektorn och skickades ut via klassläraren. Därefter observerade klassen under tre dagar tills vi kände att vi hade fått det material som vi behövde för att göra vår studie. Vi hade inte diskuterat vad vi förväntade oss att se ute på skolan då vi ville hålla våra sinnen öppna. Efter varje dag satte vi oss ner och jämförde våra olika protokoll samt att vi sammanförde dem till ett gemensamt. Detta var viktigt att göra då vi fortfarande hade dagen i färskt minne men också för att sammanställa observationerna då vi båda har olika referensramar och observerade olika händelser.

Dag ett startade vi med att presentera Veronica för barnen i femteklassen då de redan kände Katarina behövde hon ingen vidare presentation. Därefter presenterade vi vad vi skulle göra i deras klass dock valde vi att inte berätta ingående att vi skulle studera flickornas roll i klassrummet, då detta hade kunnat påverka barnen och vårt resultat av studien. Vi placerade oss i klassrummets soffa och satte igång. Vi observerade klassen under hela dagen och skrev löpande protokoll med låg grad av struktur. Vi använde oss även av deltagande observation då vi ställde lite frågor till barnen. I slutet av dagen tog barnen ingen större notis av oss och vi var accepterade av dem. Vi valde att lägga oss på elevernas nivå och ställde inga krav eller kom med några tillsägelser under de tre dagarna just för att vi studerade eleverna på deras arena. Vi fungerade mest som bollplank när de pratade med oss som en form av samtalskompisar. Vi använde den första dagen som en sorts orienterings dag, då vi lärde känna barnen och de fick stilla sin nyfikenhet på oss.

Dag två placerade vi oss i vår trygga soffa längst bak och observerade eleverna i deras klassrumsmiljö.

Dag tre använde vi oss till att vara deltagande observatörer i större utsträckning än tidigare då eleverna hade lite mer ”fria” lektioner. Vi satt i olika klassrum och observerade två olika grupper av flickor. Veronica kom till det klassrum där Katarina satt och Veronica intog rollen som passiv observatör, medan Katarina samtalande med flickorna. Vi fortsatte att skriva löpande protokoll men var mer deltagande observatörer i den mån att vi gjorde samma som eleverna under bildlektionen. När man pratar med barn på det sättet är det viktigt att ge dem tid åt att tänka och svara. Man ska inte vara rädd för att tystnad ska uppstå (Doverborg & Pramling, 1985). Så på det sättet fungerade det bra då Katarina satt och ritade under tiden hon pratade med flickorna och Veronica satt avsides och var passiv observatör, det såg ut som om hon gjorde något annat än att skriva i sitt observationsprotokoll (Einarsson & Hammar Chiriak, 2002). Veronica satt sig sedan i ett annat klassrum och observerade den andra gruppen flickor. Därefter deltog hon i deras bildprojekt och ställde frågor till flickorna under tiden.

4.4 Forskningsetiska övervägande

Individsskyddskravet är indelat i fyra allmänna krav som vi forskare ska överväga innan vi gör vår studie och samlar in vår empiri. De fyra kraven är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 1991). När vi började våra observationer ute i klassrummet hade vi ett etiskt ansvar för de aktörer som skulle medverka i vår forskning. Innan vi började med att observera skrev vi ett brev som informerade föräldrar om att vi skulle observera deras barn i klassrummet.

Informationskravet övervägde vi i den bemärkelse då vi informerade undersökningsslagarna om deras uppgift i projektet. Vi valde att berätta för alla inblandade såsom rektor, lärare, föräldrar och eleverna vad det var vi var intresserade av att forska om. Som Karlsson (051114) påpekade under en föreläsning att informationen vi gav till föräldrar och elever behöver inte vara detaljerade om vad som ska observeras. Enligt Repstad (1999) kan för mycket information påverka de iblandades beteende. I detta fall informerade vi att studien skulle innehålla elevernas beteende i klassrummet och hur aktiviteten såg ut. Vi valde att inte gå in i detalj och beskriva att det var

flickornas roll och aktiviteterna i klassrummet vi skulle observera. Men vi utgick från samtyckeskrauet att alla deltagare skulle ge oss samtycke att delta i observationen. Enligt (Vetenskapsrådet, 1991) ska man inhämta föräldrar/vårdnadstagares samtycke till studien om barnet är under 15 år. Vi gjorde det genom att skriva ett brev till föräldrar som innehöll information om vad som studien skulle innehålla och vi lämnade även telefonnummer om de hade några frågor rörande samtycke och information. Viktigt var också att vi poängterade att man när som helst kunde välja att inte delta i observationen till eleverna. Ännu viktigare var att vi informerade alla deltagare att den information vi samlade in skulle ej gå att spåra då vi inte lämnar ut ortnamn, skolnamn och namn av elever. Utan att alla namn vi kommer att använda är avkodade. Vi kommer också att överväga att inte använda utmärkande drag som vi uppmärksammade på eleverna, då det kan vara lätt att identifiera personerna om någon av aktörerna läser studien. Om detta står det i Konfidentialitetskravet där det poängteras att man ska vara medveten som forskare att detaljerade beskrivningar av personer utan namn kan identifieras av vissa lärare (Vetenskapsrådet, 1991). Vidare står det att under Nyttjandekravet att insamlad empiri ej får användas eller utlånas för kommersiellt bruk.

4.5 Validitet och reliabilitet

Då vi i vissa fall satt längst bak i klassrummet och varken barnen eller läraren tog någon notis om oss anser vi att tillförlitligheten ökar. Vi upplevde att barnen kände sig trygga i vårt sällskap vilket märktes när de berättade saker i förtroende för oss. Samt att de betedde sig avslappnat och som de skulle ha gjort om varken vi eller läraren hade varit där. Detta förtroende ökade då Katarina var välbekant för barnen och läraren sen tidigare. Men även att vi inte kom med tillrättavisningar eller synpunkter på deras beteende.

Reliabilitet var hög då vi jämförde våra observationsprotokoll, då vi fann att vi i princip hade sett samma saker i klassrummet. Dessutom var vi noga med att inte tolka deras beteende under tiden vi observerade. Eftersom vi använt oss av observationer med låg grad av struktur blir studiens reliabilitet beroende av noggrannheten i analysarbetet. Vi studerade det som avsågs i forskningsfrågan samt att vi anser att vår metod

(observationer) var en lämplig kvalitativ metod. Detta ökar validiteten av vårt arbete (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002).

4.6 Analysbeskrivning

När vi samlade in empiri så hade vi i tankarna på hur vi skulle ta till var materialet. Vår problemformulering består av att ta reda på flickors roll i klassrummet och vi kunde med hjälp av litteratur anknyta till de mönster som uppstod i klassrummet. Vi bearbetade den insamlade empirin genom att efter varje observationsdag satta oss ner för att jämföra anteckningar. Genom att strukturera upp observationsdagarna kunde vi se mönster i observationerna och utgå från dessa i resultatet. Därefter sammanställde vi anteckningarna för att sedan se på relevant litteratur.

5 Resultat

5.1 Flickor i skolan

I en diskussion om att skapa lärarens ruta uppmärksammade vi tydligt hur det var flickorna som gav råd till läraren genom att engagera sig i diskussionen. Då räcker Karin upp handen men får inte talan, hon börjar ändå berätta för läraren det bästa sättet enligt henne att skapa en frostig ruta. Det hela resulterar i en diskussion mellan dessa två aktörer tills läraren säger stopp och frågar om det finns någon annan som har något att berätta. Anna får ordet och under tiden vänder Melissa sig om och pratar med Maria om en incident i helgen. Konrad ryter ifrån om att de ska vara tysta, läraren instämmer. På så sätt påverkar läraren flickornas val av att vara aktiva deltagare i en diskussion. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) påverkar vuxna barns beteende och här förtydligade läraren flickornas beteende som fel. Men pojken fick ingen tillsägelse om att han talade utan tilltal. Därefter vill läraren höra om fler helgupplevelser och återigen ser vi att flickorna gärna pratar om personliga saker (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991).

Det ringde ut och det var dags för rast så uppmärksammade vi att Karin slutförde sin bordskamrats uppgift att skriva om helgen i sin dagbok. Här såg vi på ett exempel av hjälpfröken som Tallberg Broman beskriver i Pedagogiskt arbete och kön (2002). Flickor tillskriver sig själva och blir tilldelade rollen som hjälpfröknar, de blir personalens stödgrupp.

Eleverna har Engelska och de ska se på en film. Läraren frågar om det finns någon som är teknisk. Konrad börjar då engagera sig. Kalle säger att Melissa är teknisk –Låt Melissa göra det! Ingen reagerar och Konrad får lov att vara den som är teknisk. Här frambringades en föreställning om att pojkar är bättre på tekniska ting. Då varken lärare eller resten av klassen uppmärksammade den flicka som också var teknisk.

Efter filmen ska eleverna svara på frågor och det är fler pojkar som svarar på frågorna, då frågorna kräver svårare svar. Lina påpekar att hon kunde rätt svar när en pojke redan hade svarat. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) har flickor en tendens att vara försiktiga i osäkra situationer och mindre benägna att ta risker. Det kan vara en anledning att Lina inte räckte upp handen men ville ändå berätta att hon kunde svaret efter att hon fått reda på vad svaret var.

Under observations dag ett upplevde vi att den mesta aktivitet fanns bland flickor när det handlade om att prata med varandra. Dock var det överlag flest pojkar som var angelägna om att svara på lärarens frågor. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) är pojkarna mer prestationsbenägna medan flickor är mer relationsorienterade. Karin stod för den störande formen av aktivitet genom att hela tiden vara ett orosmoment i klassrummet.

Under första timmens glostest ser vi hur Tina tilldelas rollen som hjälpfröken (Tallberg Broman, 2002). Därefter börjar läraren ställa frågor på engelska och eleverna ska svara på svenska. Melissa sitter tyst och läraren påpekade Melissas tysthet som positivt vilket kan inverka på barnets könsrollsuppfattning. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) påverkar vuxna barns beteende genom att uppmärksamma positiva egenskaper för respektive könsroll. Tallberg Broman (2002) anser att flickor får mycket uppmärksamhet för vad de är och inte för vad de gör och kan.

Observations dag två ger oss återigen nya insikter om att flickorna är mer aktiva än pojkarna. Det står dock inte för alla klassens flickor utan det är endast några som utmärker sig. Det visar sig under vår observation att Karin är mån om sitt utseende eftersom hon hela tiden fixar med håret framför spegeln.

Under gymnastiklektionen var det en del flickor som var mer aktiva än pojkarna överlag. När vi såg hur aktiva flickorna var jämfört med pojkarna kan inte vi hålla med den tidigare forskning som Wernersson (1977) beskriver flickorna som anonyma och passiva. Vi såg dock att läraren uppmärksammade flickornas tysthet efter en tillsägelse genom att ge dem poäng. Han tillskriver tysthet som en positiv egenskap för flickor. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) påverkar vuxna genom sin föreställning om könsroller på barns beteende.

Däremot såg vi den typiska könsrollen en flicka tillskrivs då Johanna och Fredrika var väldigt passiva genom hela gymnastiklektionen.

Observationsdag tre söker Melissa kontakt med oss och berättar om sitt modelljobb. Här upplevde vi att Melissa sökte positiva reaktioner för sitt kvinnliga beteende som modell. Då vi inte uppmärksammade detta med positiv respons påverkade inte Melissas könsrollsuppfattning precis som Evenshaug och Hallen (2001) menar att vi vuxna oftast gör.

5.2 Könsrollsidentitet

Det uppkommer en diskussion om valet av Lucia och det framkommer att Anna hellre vill vara tomte. När vi hörde detta tänkte vi på den typiska könsroll som tilldelas flickor i ett Luciatåg. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) har barn i de tidiga tonåren klara regler för vad som är typiskt kvinnligt och manligt. Men Tallberg Broman (2002) menar att kön är något som är inlärt och är alltså föränderligt. Den klara könsroll som flickor får som tärnor i Luciatåget ville inte Anna tillskriva sig. Hon ville vara tomte vilket oftast tillskrivs pojkarna.

I klassrummet med Katarina utför hon en deltagande observation med eleverna. De uppmärksammar hennes anteckningar och söker personlig kontakt. Flickorna börjar där efter att prata om sin överkänslighet angående Harry Potter filmen. Därefter kommer Veronica in som passiv observatör. Det uppstår en diskussion mellan Katarina och flickorna om vilken flicka som pratar mest i klassrummet.

Katarina: -Vilken flicka i klassen pratar mest?

Karin: -Om man ska säga en flicka som pratar mest är det nog Konrad, säger Karin med ett leende.

Katarina: -Men det är ju en pojke?

Karin: -Ja men, börjar Karin och avslutar meningen med ett fniss.

Konrad: -Vaddå, din mamma har ju kort hår!

Katarina: -Är det för att Konrad har långt hår?

Karin: -Nja. Han är inte flicka, men han pratar mest i alla fall.

Här tydliggör Karin sina föreställningar om kvinnligt och manligt, där hon har satt upp en regel om att kvinnor har långt hår (Evenshaug & Hallen, 2001).

Under bildlektionen såg vi ett typiskt kvinnligt beteende enligt Evenshaug och Hallen (2001) som beskriver flickor som emotionellt sensitiva. Det var när Melissa gjorde Maja ledsen och alla klassens flickor kom för att trösta.

5.3 Flickor som relationsskapare

När vi observerade flickorna kunde vi tydligt se grupperingar i klassrummet som exempel "bästisarna". Enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) väljer oftast barn vänner av samma ålder och av samma kön. Kravet på att vänskap ska byggas på likheter är viktig i åldern 9-12 år. Evenshaug och Hallen (2001) beskriver ungdomstiden som sökandet av en identitet och de väljer gärna en bästis som de delar sina innersta känslor med. Denna vänskap bygger på närhet och intimitet som är ömsesidigt begränsad till en bästa vän.

Under filmens gång såg vi det som enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) signaleras som vänskap när flickorna hade fysisk närhet och kroppskontakt som att fläta varandras hår. Det anses vara kvinnligt med intim kontakt enligt Lalander och Johansson (2002). Under filmen på engelsklektionen skickas det blickar mellan flickorna. Tina skickar en blick till Sofia. Sofia besvarar blicken med ett leende därefter stryker hon undan håret på Tina. Tina sitter och flätar håret på Emma.

Anna och Maja hittar inga stolar att sitta på, så Anna ber Maja att stanna kvar och hålla platsen medan hon hämtar en stol, de sitter sedan tillsammans på en stol genom hela filmen. Vi ser här den intima kontakten flickor emellan enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) är typiskt för flickor. Lalander och Johansson (2002) menar att det intima oftast förknippas med det kvinnligt. Två flickor kastar suddgummi mellan varandra och flamsar här upplevde vi att flickorna gick emot den roll som en flicka har som sensitiv, och foglig (Evenshaug & Hallen, 2001).

På sista lektionen under observationsdag två stod flickorna för den större delen av aktiviteten. Då de springer runt och småpratar med varandra, lånar saker av varandra samt hjälper varandra. Enligt Bjerrum Nilsen och Rudberg (1991) organiserar flickor väninnadyader som betonar sin likhet genom att till exempel, byta och låna saker av varandra.

Flickor tycker om att samarbeta och har en speciell kommunikation som riktas emot väninnor och relationer och obehag. De väljer gärna att prata om personliga saker och de har en förmåga att blanda arbete med småprat samt riktar personlig uppmärksamhet mot varandra (Bjerrum Nilsen & Rudberg, 1991).

Maria, Maja och Nina sitter tillsammans och pratar de ska göra en bok tillsammans och de små pratar och fnissar med huvudena tätt tillsammans. Maja och Nina har likadana byxor och alla tre har långt blont hår. Nina ritade på deras framsida.

Maja: -Åh gud va fint!

Maria instämmer med.

Maria: - Åh va fint!

De berömmar Nina när hon ritar och använder sedan ytterligare mer glitter. De pratar med varandra på ett mjukt sätt och skickar blickar och leenden mellan varandra.

Veronica: -Vem pratar mest i klassen?

Maja: -Karin pratar mest.

Maria: -Ja hon stör mig hela tiden. (Maria sitter framför Karin i bänk raden)

Veronica: -Varför tror ni hon pratar så mycket?

Nina: -Hon är nyfiken. Hon brukar komma fram när vi sitter och vill vara med.

Veronica: -Vem är ”poppis” i klassen?

Maja: -Hos pojkarna är det Karin. Hos flickorna är det vi!

Maria: -Ja det är vi! (Det är Maria som ska vara Lucia)

I klassrummet observerade Veronica den typiska flickgrupp som Lalander och Johansson (2002) som beskriver som typiskt för flickor i puberteten, Evenshaug och Hallen (2001) benämner som ”klick” och Bjerrum Nilsen och Rudberg (1991) beskriver som väninnadyad. Medlemmar i klicken har oftast speciell klädsel, språk och ett beteende som skiljer sig från andra ungdomar. Det kan liknas vid väninnadyader som enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) betonar gemenskap och likhet med samma kläder och frisyr. Vi upplevde inte att Karin tillhörde denna ”klick”, väninnadyad, grupp. Men hennes försök att passa in var väldigt tydliga. Hon berättade att hon var nyinflyttad och har enligt Evenshaug och Hallen (2001) tagit reda på vad som gäller i klassen genom att observera sina kamraters beteende i klassen. Vi kan då se på en typisk observation och modellinlärning som beskrivs i Stanton Rodgers och Stainton Rodgers (2002).

När Veronica frågar flickgruppen vem som pratar mest i klassen får hon till svar att det är Karin. Karin anser dock att det är Konrad som pratar mest. När Veronica frågar vem som är populärast svarar Maja och Maria att det är de som är populärast bland flickorna. När Katarina pratade med sin flickgrupp kom det även fram där att det var Maja som var populärast.

Katarina: -Vem är mest ”poppis” i klassen?

Karin: -Det är Maja som är populärast.

Katarina: -Varför är hon det?

Karin: -Vet inte, men alla tjejer hänger efter henne.

Katarina: -Hur då menar du?

Anna: -Ja alla följer efter henne och vill sitta med henne.

Vi upplever att alla i klassen är väl medvetna om vem som är populär. Vilket vi fick svar på då vi pratade med var sin flickgrupp som är helt oberoende av varandra. Däremot var det inte helt klart för flickorna vilken flicka det var som pratade mest i klassen.

5.4 Slutsatser

Vi har genom att jämföra analysen av observationsdagarna fått svar på våra frågeställningar.

Frågeställning:

Hur ser flickors roll ut i klassrummet?

Under frågor för att förtydliga huvudfrågan:

Hur synliggör sig flickor i klassrummet?

Hur ser flickors aktivitet ut i klassrummet?

Hur ser samspelet ut mellan flickor i klassrummet?

På vilket sätt gestaltar flickor sin könsrollsidentitet?

Hur ser flickornas roll ut i klassrummet?

Vi har genom analys av empirin kommit fram till att den tidigare forskning som beskriver flickornas roll som passiv och anonym enligt både Öhrn (1990) och Wernersson (1977) har förändrats. Precis som Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) beskriver att könsnormer är föränderligt ser vi en förändring av flickornas roll i klassrummet. Vi upplevde att flickorna har en klar könsidentitet och är mycket medvetna om de föreställningar som finns om det kvinnliga könet i dagens samhälle. Då valet av klädstil följer modesvängar med bland annat stuprörsjeans och höga stövlar. Enligt Piaget har barn ett medfött behov av att anpassa sig till sin omgivning (Evenshaug & Hallen, 2001).

Vi håller med Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) att det sker en förstärkning av kön och könsroller i de tidiga tonåren. Då vi upplevde att Karin var mycket mån om sin frisyr och spenderade tid framför spegeln. Utifrån den förstärkta kvinnliga könsrollen med intresse av klädsel och utseende upprättade flickorna samhällets föreställningar.

Deras roll handlade då om att upprätthålla den föreställningen om den kvinnliga könsrollen i sina dyader.

Största tiden i klassrummet gick åt att skapa relationer med samma kön. Flickor har ett speciellt intresse som riktar sig mot väninnor och relationer (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991). Skolan betyder att vara med kompisar och träffa nya kompisar för att göra nya jämförelser, detta har betydelse för att flickor vill gå i skolan enligt Berggren (2001). Enligt Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) består större delen av flickors småprat av personliga saker och de har en förmåga att blanda arbete och småprat, samt att rikta personlig uppmärksamhet mot varandra. Det var denna aktivitet som var utmärkande i klassrummet och vi upplevde att flickornas roll i klassrummet var att skapa relationer.

6 Diskussion

Vi har under våra observations dagar sett en större aktivitet bland flickor än bland pojkar. Det kan tänkas att en anledning är lärarens val av elevernas placering. Eleverna satt flicka pojke tillsammans vid varje bänkbord och det kan vara en anledning till att pojkarna inte hördes så mycket, för enligt Eidem (1991) används flickor som stötdämpare. En annan orsak kan vara att vi koncentrerade oss på att studera flickornas roll och inte pojkarnas.

Vi upplevde även att flickorna är på det klara med hur en flicka ska bete sig och klä sig. Det var nämligen endast jeans som bars och alla flickorna hade långt hår. Flickornas samspel i klassrummet var väldigt utmärkande då de hela tiden småpratade med varandra under lektionstid.

Utifrån våra slutsatser av flickors roll i klassrummet kan vi hitta många likheter jämfört med vår egen skolgång. Att skapa relationer och ha nära vänskapsrelationer var av stor vikt även för oss under 80-talet. Upplevelsen av vår egen skolgång bestod av strategier för att skapa nya vänskapsrelationer. Båda har vi haft en bästis och även varit delaktiga i en så kallad väninnadyad och har det fortfarande. De typiska dyaderna och ”klickarna”

anser vi följer en livet ut då man enligt Evenshaug och Hallen (2001) söker vänner som liknar en själv, för att skapa gemenskap och känna tillhörighet. Detta är något som är livsviktigt för människan. I resultatet kunde vi se att flickorna redan har en uppfattning om vad som är kvinnligt. Detta genom deras val av klädsel och sätt att bete sig genom intima kroppskontakter, hjälpsamhet, blickar och leenden. Det menar Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) är ett beteende som förekommer i de så kallade väninnadyaderna. Vi håller med om detta då våra egna föreställningar om flickor och kvinnor stämmer överens, men vi måste poängtera att det inte är viktigt att följa.

De skillnader vi ser är att vi inte var så modemedvetna och vårt intresse för utseende inte var så stort i den åldern. Båda var ”hästtjejer” och det gemensamma intresset hästar var det som var viktigt för oss då. Detta kan bero på att vi båda kommer från landet och könsnormen där var flicka-häst. De flickor vi studerade bor i en storstad vilket förändrar deras intressen jämt mot våra egna. En annan skillnad vi upplevde var att flickorna var mer aktiva i klassrummet än pojkarna. Då vår egen könsrollsuppfattning vid samma ålder var mer återhållsam och tystlåten. Det kan vara en följd av att båda är uppfostrade på ”gammalt vis” utifrån de könsrollsföreställningar som våra föräldrar hade.

Vi upplevde att det skett en förändring av lärarens sätt att agera gentemot eleverna. Våra lärare lät pojkarnas småprat passera utan tillsägelser medan vi flickors småprat med fniss ansågs störande och skulle därför tystas. I den klass vi studerade bestod mestadels aktiviteten av flickornas småprat och detta accepterades av läraren. Vilket vi idag anser är helt riktigt. Som blivande fritidspedagoger kommer vi efter denna studie ha mer överseende med både flickors och pojkars behov av att synas och höras. Det beskrivs även i Lpo 94 under likvärdig utbildning att vi ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt. Våra krav och förväntningar som vi ställer på våra elever samt bemötande bidrar till att forma deras uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar att motverka traditionella könsmonster (Läraryrket, 2001).

Det är individuellt att själv välja hur man vill bete sig, men att skapandet av könsidentitet och könsroll påverkar vårt beteende. Eftersom barn tidigt uppfostras efter de föreställningar som föräldrarna har, är könsroller något som kommer ta tid att förändra. Sakta men säkert sker det idag en förändring av de könsrollsföreställningar som finns i samhället. Idag pratas det mycket om jämställdhet och det kan ha inverkan på de

flickor vi har observerat, därav deras synliggörande av sin könsroll. Enligt Evenshaug och Hallen (2001) påverkar vuxna barns beteende genom att uppmärksamma positiva egenskaper för respektive könsroll.

Tallberg Broman (2002) menar att vi idag uppmärksammar flickor för vad de är och inte kan och gör. Vilket vi upplever att man gör i dagens samhälle. Att flickor och kvinnor idag bedöms utifrån utseendet kan man se i dagens utbud på TV. Kvinnans roll i media framställs som söt, vacker, underhållande men också självständig. Enligt Stainton Rodgers och Stainton Rodgers (2002) är inte bara föräldrar modeller för sina barn utan även media och TV skapar alternativa rollmodeller. Därför anser vi det är viktigt att för oss som pedagoger att inte påverka barnens uppfattning om kvinnligt och manligt i de krav och förväntningar vi ställer på våra elever.

Under våra observationsdagar såg vi att det var flickorna som syntes och hördes mest i klassrummet enligt tidigare forskning anses det vara tvärtom att det är pojkar som syns mest och tar mest plats i klassrummet. Vi motsätter oss denna tidigare typ av forskning genom våra analyser av våra observationer då det under vår undersökning var flickorna som regerade på arenan. Dock var det en markant skillnad under lärarledd lektion då pojkarna var de som räckte upp handen mest och svarade på frågor. Flickorna spontanpratade mer och pratade utan att få ordet, något som den tidigare typen av forskning motsätter sig. Avgörande för vår studie kan vara att vi fokuserat oss på flickornas agerande och inte pojkarnas detta kan vara av betydelse för vår studie och dess resultat.

6.1 Nya tankar och frågeställningar

Genomförandet av studien har gett oss relevant empiri genom observationer men vissa stunder saknade vi dock en bandspelare. Vi diskuterade om det var relevant att ha med intervjuer eller avsaknaden av dem. Det kan tänkas att det hade varit intressant att göra en längre och större studie inom detta område och då använda sig av intervjuer och enkäter. Dock skulle vi studera flickors roll i klassrummet utifrån det vi såg och då var inte intervjuer eller enkäter relevanta.

Det har under studiens gång uppkommit nya frågor angående flickors samspel i klassrummet som hade varit intressanta att följa upp. Genom att göra intervjuer av flickorna hade vi fått reda på bakomliggande faktorer som påverkar samspelet och de grupperingar som vi observerade. En tanke som väcktes under arbetets gång var hur flickor och pojkar samspekar i klassrummet. Det hade varit intressant att följa upp detta i en större studie och att då ta hänsyn till båda könen. Kanske skulle detta varit enklare att göra då hade vi sett på båda könen och kunnat ställa dem i perspektiv mot varandra och jämföra. Kanske skulle vi fått en annan bild?

Referenslista

- Berggren, Inger. (2001). *Identitet, kön och klass – Hur arbetarflickor formar sin identitet*. Göteborg Universitet
- Bjerrum Nielsen, Harriet & Rudberg, Monica. (1991). *Historien om flickor och pojkar – Könssocialisation i ett utvecklingspsykologiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Björnsson, Mats. (050901). *Kön är viktigare än klass för prestationen i skolan*. (elektronisk) <http://www.dn.se/dnet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=456680>
- Cweyman, Sabina & Furst, Gunilla. (1991). *Helhetssyn och livskvalitet om tonårsflickors framtidsbilder*. Göteborg Göteborgsuniversitet.
- Doverborg., E. & Pramling, I (1985). *Att förstå barns tankar – metodik för Barnintervjuer*. Stockholm: Liber.
- Eidem, Christina. (1990). *Våga lära av varandra om flickor och pojkar i skolan*. Stockholm Idégruppen för mansrollsfrågor. Civildepartementet.
- Einarsson, Charlotte & Hammar Chiriack, Eva (2002). *Gruppobservationer, Teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Ejvegård, Rolf. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Evenshaug, Oddbjorn & Hallen, Dag. (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov. (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala. Kunskapsförlaget i Uppsala AB
- Karlsson, Bo. (051114) *Forskningsetik*. Malmö Högskola
- Lalander, Philip & Johansson, Thomas. (2002). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Läraryrkesförbundet. (2001). *Lärarens handbok – Skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*. Solna
- Patel, Runa & Tebelius, Ulla (1987). *Grundbok i forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Repstad, Pål. (1999). *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Rienecker, Lotte. (2003). *Problemformuleringar*. Stockholm: Liber

- Smitt, Helena & Orban, Charlotte. (2005). Debattartikel (elektronisk) Tillgänglig på
http://www.mah.se/templates/Page____31785.aspx
- Stainton Rogers, Wendy & Stainton Rogers, Rex. (2002). *Genuspsykologi – Kön och sexualitet*. Lund: Studentlitteratur
- Tallberg Broman, Ingegerd. (2002). *Pedagogiskts arbete och kön – Med historiska och nutida exempel*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, Jan. (1994). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur
- Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: CE Fritzes AB.
- Wernersson, Inga (1977). *Könsdifferentering i grundskolan*. Göteborg Universitet
- Öhrn, Elisabet. (1990). *Könsmönster i klassrumsinteraktion - En observations- och intervjustudie av högstadieelevers lärarkontakter*. Göteborg
- Öhrn, Elisabet. (2002). *Könsmönster i förändring?: en kunskapsöversikt om unga i skolan*. Stockholm: statens skolverk

